

het bekende receptaculum vormen, doch waarop een of meerdere meestal grillig vertakte vruchtlichamen groeien. We hebben hier met een parasiet te doen, die zich ten koste van de *Dictyophora* ontwikkelt. De vruchtlichamen zijn aanvankelijk sneeuwwit, doch worden als de zwam rijp is licht okerkleurig. Op doorsnee zijn ze hol en ziet men vlak onder de schorslaag van de vertakkingen een aaneengesloten laag van heel kleine holten. Hierin worden de sporen gevormd en wel telkens acht in lange zakvormige cellen, die de geheele holte vrijwel opvullen. Onze zwam behoort nl. tot de z.g. ascomyceten, die allen gekenmerkt zijn, doordat ze hun sporen in zakjes, *asci* genaamd, vormen. De sporen van onze zwam, die *Podocrea Solmsii* heet, bestaan uit twee cellen. Ze kunnen verder in hun helften uiteenvallen, waardoor schijnbaar 16 sporen ontstaan, doch dat is een eigenaardigheid, die bij bijna alle soorten uit de familie, waartoe het geslacht *Podocrea* behoort, voorkomt.

Snijden we een ei van *Dictyophora*, waarop onze parasiet zit, door dan zien wij het vruchtlichaam ervan er geheel compleet inzitten. Bij microscopisch onderzoek vinden we echter een uitgebreid mycelium van de *Podocrea*, dat in alle richtingen door het ei woekert. Hiermede haalt de zwam het noodige voedsel uit de *Dictyophora*, die dan ook zeker te gronde moet gaan. In eieren, waarop groote, rijpe exemplaren van *Podocrea Solmsii* zitten, is de inhoud geheel slap en onduidelijk geworden.

Zooals gezegd, werd onze soort tot nu toe alleen op *Dictyophora indusiata* gevonden. Het is echter zeer goed denkbaar, ja zelfs waarschijnlijk, dat ze ook op de na-verwante *D. multicolor* en *D. irpicina* kan groeien. Misschien is ze wel een parasiet van alle stinkzwam-eieren, doch hierover ontbreken alle gegevens. Het zou dus zeer op prijs gesteld worden als de lezers van ons tijdschrift eens op deze parasiet wilden letten en mij eventueel materiaal zouden willen toesturen.

Ook niet-beparasiteerde stinkzwammen zijn steeds welkom.

Buitenzorg, December 1930.

K. B. BOEDIJN.

VAN EEN ADJAK EN EEN WILD ZWIJN

Avond in T. aan de zuidkust.

Om kwart over vijf betreden wij het smalle paadje, dat door het wildhoutbosch naar een verlaten rubbertuin voert; de avondwind doet de lange zwiepende bamboe's klagend zuchten en knarsen. Juist als wij aan den boschrand komen schiet plotseling een roodbruin dier weg, waarvan we net nog constateeren kunnen, dat het een *adjak* (*Cuon javanicus* D.) is en bijna tegelijkertijd stormt onder een oorverdovend gekraak van brekende takken vlak naast ons een groot dier door het bosch; een karbouw, een *banteng*?

Pech, dat deze beide dieren juist in den boschrand moesten staan op de plek waar wij het bosch verlaten!

We betreden de met *saliara* en *glagah* begroeide vlakte, waar plaatselijk nog het tapijt ligt, gevormd door groenbemesters van den voormaligen rubbertuin; overal sporen van *bantengs*. Voorzichtig loopen wij verder, teneinde een kleinen heuvel te bereiken, vanwaaruit wij een mooi overzicht over het heele terrein zullen hebben.

Als wij langzaam en voorzichtig tot op den heuveltop genaderd zijn, zien wij beneden op de helling, achter een *saliara*-boschje een groot zwart dier staan. Onze eerste gedachte is: een half volwassen karbouw, doch als het na eenigen tijd

te voorschijn treedt, zien we dat het een zeer groot wild zwijn (*Sus vittatus*) is, onze vriend uit den boschrand! Een echte oude alleenlooper, met een geweldigen, ontzag inboezemenden manenkam op hals en voorrug.

Maar wat is dat roode wezen, dat dicht bij het zwijn tusschen de struiken ronddoelt? Waarachtig, het is onze wilde hond van zooeven. Dat is nog eens geluk hebben! Heel rustig, alsof ze eenige oogenblikken te voren in het minst niet verstoord waren, scharrelen de beide dieren daar rond. Als ze ons maar niet in de gaten krijgen, want ze krijgen halven wind van ons! Maar wat doen die twee solitaires, die beide nu niet bepaald tot elkaar zeer welgezinde rassen behooren, daar steeds bij elkaar? Tot onze groote verwondering begint de *adjak* met het zwijn te spelen. Als een jonge hond gaat hij plat op zijn buik vlak voor den zwarten rakker liggen, die eerst geen notitie van hem neemt, dan echter een plotselingen uitval doet. De *adjak* stuift achteruit, loopt om het zwijn heen en dan begint het spelletje opnieuw, steeds maar door. Onze roode roover tracht telkens opnieuw de aandacht van den zwarten ouden heer te trekken; deze eet wat hier, wroet wat daar en neemt schijnbaar geen notitie van zijn plaaggeest, totdat dan plotseling met een nijdig gegrom een schijnuitval wordt gedaan, die den *adjak* overhaast doet vluchten, waarna hij echter onmiddellijk weer terugkeert.

Ademloos slaan wij het interessante schouwspel gade, wij praten zacht met elkaar en veranderen af en toe onze opstelling een beetje, omdat de niets kwaads vermoedende dieren onder het spel steeds dichterbij ons komen en thans geen vijftig meter meer van ons af zijn.

Doordat we al onze aandacht op deze beide stoeiende knapen concentreeren, bemerken we niet, dat een pauw (*Pavo muticus* L.) ons tot op korten afstand genaderd is. Pas als de slimme vogel ons bemerkt heeft en onder een oorverdovend *kô-kô* geroep wegvliegt, bemerken we onze onvoorzichtigheid.

Wat zullen het zwijn en de *adjak* doen? Behalve dat ze onzen halven wind krijgen, hebben ze nu ook den doordringende verschrikten waarschuwingsroep van den prachtigen mannetjes-pauw moeten hooren. Zullen ook zij de beenen nemen? Maar neen hoor; ze trekken zich er niets van aan, kijken niet eens op en gaan rustig met hun spel verder. Daarin komt intusschen eenige variatie: zij zijn nl. bij een klein heuveltje aangeland en gaan nu verstoppertje spelen. Telkens komen ze elkaar aan den kant tegen; dan hooren wij een gegrom, de *adjak* vliegt achteruit, beide dieren draaien zich om en sluipen den anderen kant op, tot ze elkaar dáár weer tegenkomen.

Het begint nu snel donker te worden; van de zeezijde naderen de *kalongs* reeds, eerst één, dan twee en drie, dan kleine troepjes en eindelijk een onafzienbare vlucht. Van uit de slaap-boomen roepen de pauwen elkaar toe in scherpe, harde, opwindende klanken. Suizend vliegen eenige groote neushoornvogels (*Buceros rhinoceros silvestris* VIEILL.) over onze hoofden; in de late schemering licht het helle oranje hunner snavelknobbels fel op. In een bladerlooze *kihijang* houdt een aantal kleinere soortgenooten (*Anthracoceros coronatus convexus* [TEMM.]) vergadering; hel klinken hunne stemmen door den vallenden nacht. Overal kirren duiven; in de *kihijang*-boomen strijkt een vlucht groote groene duiven neer, kedantja's (*Ducula aenea aenea* [L.]) met grijze borst; hun dof, dreunend geroep vermengt zich met de andere dierengeluiden.

Intusschen zijn de steeds maar stoeiende a d j a k en het zwijn ons zeer dicht genaderd en daarbij bedenkelijk onder onzen wind gekomen. Het resultaat laat niet lang op zich wachten; op een gegeven oogenblik zijn ze beiden ongemerkt, geruischloos verdwenen.

De nacht valt nu snel; een paar geitenmelkers (t j a b a k) vliegt reeds rond en laat hun eigenaardig kort en zacht metaalgeluid hooren. Ook wij verlaten nu onze observatieposten en juist willen we onze electrische lampen ontsteken, als plotseling bij een watergat eenige groote dieren wegstormen. De laatste lichtstralen maken het ons nog juist mogelijk vijf b a n t e n g s te onderscheiden, die achter elkaar wegsnellen, een koe, een stier, twee koeien en weer een stier. Op korten afstand houden zij halt, maken front en staren ons trillend van opwinding verwonderd aan. In de duisternis kunnen we alleen nog het mooie roodbruin der koeien en de helwitte achterdijen en beenen der stieren onderscheiden. Maar dan is het genoeg geweest . . . onder een helsch gekraak van doode takken en het snerpnd breken van doode bamboe's verdwijnt de troep in razende vaart in het nu geheel donkere bosch.

Bij het licht onzer lampen keeren we langzaam langs het nauwe, slingerende boschpaadje terug. De pauwen roepen nog; hun geluiden snijden als angstkreten door den nacht. Paddenstoeltjes phosphoresceeren op oude vermolmdde boomstronken.

In de verte zingt de zee, haar eentonig, eeuwigdurend lied.

Garoet, Aug. 1930.

F. J. APPELMAN.

KORTE MEDEDEELINGEN

Nog iets over den tjabak (*Caprimulgus macrurus* Horsf.). — Het interessante artikel van den heer Fr. A. Th. H. VERBEEK over den in hoofde dezes genoemden geitenmelker (De Trop. Natuur XIX, 1930, blz. 107—116) had mijne bijzondere belangstelling, omdat ik zelf sedert geruimen tijd bezig ben met het waarnemen van deze vogels en van bijeneters, die veelvuldig voorkomen op de onderneming Pematang Toetjoeh, eigendom van de heeren DE NEVE.

Hetgeen de heer VERBEEK over den t j a b a k schrijft, dekt mijne waarnemingen volkomen. Twee malen werden op deze onderneming eieren gevonden, die in een rubbertuin op den grond waren gelegd, zonder het minste spoor van nestvorming.

Het zoeken naar eieren in den broedtijd geschiedt het gemakkelijkst 's avonds met een sterke electrische looplamp. De rood fonkelende oogen van deze nachtzwaluw zijn al van verre duidelijk zichtbaar. Zit moeder tjabak op haar legsel, dan denkt ze niet aan opvliegen. Angstig het kopje achterwaarts gebogen blijft ze in het verblindende licht staren en laat zich zonder moeite grijpen. T j a b a k s, die op den grond uitrusten — en dat zijn de meesten —, kon ik nooit dichter dan tot ongeveer 1 m benaderen.

De opgegeven broeddatums voor Java stemmen niet overeen met die voor dit ressort. Trouwens ook van vele andere vogels verschillen de broedtijden met die voor Java opgegeven (Zie SODY: Broedtijden der Vogels in West- en Oost-Java, Tectona 1930, afl. 3, blz. 183 — 198). Ik meen uit de reeds verzamelde en genoteerde legfels (bijna 300) wel de conclusie te mogen trekken, dat het gemeenschappelijk broedseizoen hier eenige maanden eerder dan op Java het maximum bereikt.

Werden de 7 door den heer VERBEEK genoteerde legfels allen gevonden in de periode September — Januari, op Pematang Toetjoeh werden de legfels in Maart en April verkregen. Einde Mei werd de plaats, waar de vogels zich gewoonlijk ophouden, gedurende twee achtereenvolgende nachten zeer intensief door mij onderzocht, maar er werden geen broedende geitenmelkers meer gevonden. Ook het aantal van deze vogels was belangrijk minder dan in vorige maanden. Het in Maart gevonden legfel (2 eieren) bleek bebroed te wezen en kon niet meer worden uitgeblazen. Afmetingen hiervan werden niet genoteerd. De 2 in April gevonden eieren meten 31.3×22.2 en 30.3×22.1 mm.

Ook de door Prof. Dr L. P. LE COSQUINO DE BUSSY in de jaren 1912 — 1915 op de Oostkust van Sumatra verzamelde legfels van *Caprimulgus macrurus* HORSF. werden in de maanden Maart en April